

Jag minns.....

En åttondels hemman

På VÅREN 1906 övertog Mormor och Morfar hans fädernegård på en åttondels hemman, belägen i S:t Peders sockens östligaste del invid gränsen till Skepplanda. Morfar var då enda barnet men hade haft flera syskon som avlidit redan som barn.

av Alf Claesson

Övertagandet av gården var inte helt smärtfritt då de också fick överta "befintliga skulder". Enligt kontraktet skulle på sedvanligt sätt undantag utgå för Morfars far under hans återstående livstid, han levde till 1919. Han skulle disponera ett rum som bostad, ha kosthåll och uppehälle samt omvårdnad vid sjukdomsfall och på ålderdomen. Dessutom förbehöll han sig "en rad fruktträd" och bärbuskar i trädgården.

Man kan få intrycket att fastigheten förfogade över en rätt betydande fruktträdgård. Ett intryck som inte stämmer med minnenas fyrtiotal. Då fanns ett mindre antal högvuxna och gamla aplar av olika sort. En av dessa har särskilt satt sig fast i minnet, både på grund av sin smak och frukternas form. De kallades "citronäpplen" på grund av den ovala formen, var mycket lagringsbara och hade en fin smak.

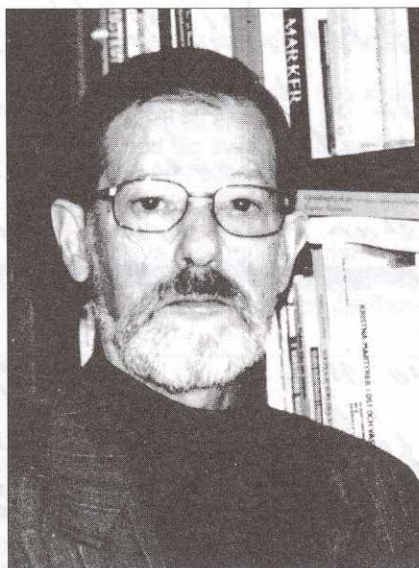
Bland en massa andra barnsliga minnen från denna tid kan nämnas den gången då jag anmodades av Mormor att fylla en stor balja med äpplen som sedan hämtades av ortens handelsman. Plockaren fick 25 öre för besväret, förhoppningsvis fick hushållet varor i utbyte för betydligt mer. Det var lika självklart som nödvändigt att på detta sätt ta vara på vad naturen gav. Apropos detta så reste Mormor till Göteborg och stod på Kungstorget och sålde produkter från gården. Därav var inkomsterna från hönshuset hennes personliga pengar.

Gården som Mormor och Morfar övertog var inte alltför storslagen till att börja med. Boningshuset var så bristfälligt att den unga familjen inte kunde bo där utan nödgades flytta. Gården

utarrenderades medan de bosatte sig på annat håll i trakten där Morfar tog arbete som snickare på ett varv, där fanns vid denna tid flera varv utöver det stora i Lödöse. Samtidigt, under en tid av fyra år, framtoogs virke och byggdes ett nytt boningshus. Virke fanns i egen skog, och kanske hämtades en del från ett obebott torpställe som tillhörde gården. Hur tillvaron organiserades under denna tid, vet vi inte så mycket om, bara att det var mödosamt.

Uppbyggnadsarbetet var inte slut i och med återflyttningen. Då vidtog bygandet av en ny lagård, och efter fem års utarrendering kunde de återta skötseln av gården. Mycket arbete lades ned både på nyodling och förbättrande åtgärder.

Av gårdens areal var en relativt stor del skogsmark, och skogen skötte

Alf Claesson

Morfar nära nog med samma omsorg som om det varit en trädgård. En liknelse som kan leda tanken till ett mindre rationellt skogsbruk. Men syftet var att där alltid skulle finnas skog till virke och bränsle, först och främst, och väl också en kapitalreserv. Enligt vad som berättats var principen den att aldrig ta bort ett träd utan att se till att där kom ett nytt träd i stället.

Det har berättats att när han avverkade ekar så nöjde han sig inte med att använda själva trädet utan grävde också upp rötterna. De krokvuxna rotdelarna såldes till något av varven i Götaälvdalen. Av ekvirket tillverkade han dessutom möbler för familjens eget behov, bland annat fina stolar som fortfarande är i bruk inom släkten.

Formidén hade han förmodligen funnit på något av Göteborgs museer.

En person i trakten, som ingående känner till Mormors och Morfars trägnamöda, har sagt att de borde ha ansetts förtjänta av offentlig belöning. Men de var inga storjordbrukare och hörde inte heller till dem som höll sig framme i offentliga sammanhang. Morfar var inte heller precis den som gick i flock.

Dock anslöt han sig till ortens nykterhetsförening efter att en person som han var väl bekant med hade förolyckats på grund av fylleri. Som organiserad nykterist drog han på sig något av en stämpel från vissa. En episod som berättats under senare år kan belysa detta. Mormor hade ärende i en gård i närheten och fick då frågan från frun i huset, om Albert (Morfar) hade köpt hem sitt julbrännvin än. - Nä, men han har köpt böcker åt sina töser, blev Mormors lika bitande som sanningsliga svar.

Och därmed kommer vi in på en annan del av Morfars liv, nämligen hans liv med böckerna. Han hade lärt sig läsa tidigt och man kan förmoda att han redan från början fick ett gott förhållande till det tryckta ordet, i den mån det fanns att tillgå. Vad som fick honom att som vuxen börja läsa och samla böcker, det vet vi i dag efterlevande inte något bestämt om. Men man kan förmoda att det hade att göra med hans bortavistelser i arbete på främmande orter och möten med folk utanför den undanskymda hemmatillvaron. Ägarstämplar i några av böckerna tyder på att han under dessa tidiga bortavistelser hade utbyte med andra bokintresserade. Men han måste också ha haft en personlig drivkraft av vetgirighet och kunskapshunger.

Om man vill finna någon sammanhängande tråd i hans val av läsning så är reseskildringarna en sådan. Han blev med tiden ganska berest genom att läsa om andras resor. Bland hans efterlämnade böcker finns en del missionshistoria. Kanske var det reseskildringarna han fick "på köpet", som mest intresserade honom. I det efterlämnade biblioteket finns även romaner, en del av uppbyggelsekaraktär, men även kåserisamlingar och humor, likaväl som litteratur om den klassiska kulturen. Man får inte utesluta att Mormor också påverkade valet av böcker som skulle behållas.

När arbetsdagen var slut och kan-

Forts. nästa sida

Forts. Jag minns....

ske även annars när tiden medgav, drog han sig tillbaka till sitt rum på vindsvåningen, som var fullt med böcker, och där ville han nog helst vara i fred. Ett något diffust barndomsminne antyder det.

Det har berättats om hur han kunde färdas långa vägar till fots för att komma till någon auktion där böcker fanns till salu. Han ägnade sig också åt bokbinderi och kunde göra fina arbeten när han hade tillgång till riktigt material.

På egen hand lärde han sig både tyska och engelska så att han hade läsförståelse på dessa språk. Genom sitt läsande bör han ha fått betydande insikter och vida horisonter, men det är svårt att av de efterlämnade böckerna dra precisa slutsatser om hans åsikter och värderingar. Men där finns ingenting som verkar komprometterande. När upptäckten av atomkärnan ofentliggjordes lär han ha sagt att "detta kommer att leda till fördärvet". I augusti 1945 fälldes de första atombomberna över Hiroshima och Nagasaki. Morfar hann uppleva den nyheten också, han levde till 1950. Mormor fick ytterligare 25 år att leva.

År 1943 sålde de sin gård och drog sig tillbaka som pensionärer på en

Det sista som är kvar.

Foto: Alf Claesson

mer centralt belägen plats i Göta älv-dalen. Gården de byggt upp och vårdat började snart förfalla. Det har varit både bittert och upprörande att bevittna detta. Vid besök på platsen för ett par år sedan hade skogen återtagit

den mark som odlats kanske i århundraden. Av byggnaderna återstod böningshuset förfallet och vanställt till oigenkännlighet. Endast avträdet stod kvar någorlunda välbevarat.

Godset Bogesund öster om Stockholm, exproprierades år 1946 genom en särskild för ändamålet stiftad lag sedan ägaren, en adelsman, försatt egendomen i förfall. Över ingången till slottets kusliga gravkammare stod åtminstone förr en vers ur Havamal:

"Bort dör din hjord,
bort dö dina fränder
och själv dör du även.
Men ryktet aldrig
skall dö av den
som ett gods fördärvat".

I sanningens intresse bör påpekas att sista ordet i versen hade blivit "modifierat" av någon besökare.

"En var skall ha rätt att sköta sin jord så skickligt som överhuvudtaget är möjligt, men ingen har rätt att låta den förfalla". Så skrev växtförädlingsprofessorn Åke Gustafsson i sin bok, "Harmoni i atomåldern" (1960).

Men det är förstas skillnad på ett gods och en åttondels hemman.